

A lenyűgöző számadatok ellenére, el kell ismerni, hogy a vakok információhoz jutása nehezen valósítható meg, mert a számukra „olvasható” formájú – Braille vagy hangos – dokumentumok kiadása igen költséges, és nem is mindig felel meg az elvárásoknak, mert jelentős részüket önkéntesek készítik, akik sem a kiválasztásban, sem pedig a megvalósításban nem érik el a szükséges színvonalat. Különösen nagy problémát jelent az ábrák és képek értelmezése.

Az elmúlt öt év a számítógépesítés időszaka Új-Zélandon. Szakemberek véleménye szerint a számítógép nem fogja kiszorítani a Braille-írást, mert a nyomtatott szöveg visszaadásának ez az eddig ismert legmegfelelőbb eszköze, de rengeteg lehetőséget rejt magában. Jelentősen megkönnyíti a Braille könyvkiadást, a folyóiratok pedig elektronikus úton juthatnak el az otthonokba. A jövő biztatónak tűnik a vakok számára, mert a CD-ROM, a beszédhangot generáló és felismerő számítógépek új távlatokat nyitnak számukra.

(Pappné Farkas Klára)

91/251

FOURNIER, Rosemarie: Groupes sociaux défavorisés, lecture et bibliothèques = ARBIDO-R. 5.vol. 1990. 4.no. 99-111.p. Bibliogr.

Res. német és olasz nyelven

A szociálisan hátrányos helyzetű csoportok, az olvasás és a könyvtárak. (Svájci helyzetkép nemzetközi kitekintéssel.)

Beteg olvasó; Börtönkönyvtár; Idős olvasó; Szolgáltatások

Vannak olyan hátrányos helyzetű csoportok, akik nem tudnak az olvasnivalóhoz a megszokott és közvetlen módon hozzáférni: ilyenek például az idős emberek (mozgási nehézségek, csökkentlátás, emlékezetkiesés), a testi fogyatékosok (mozgáskorlátozottak, csökkentlátók és vakok), a betegek és a büntetőintézetek lakói.

Svájcban a könyvtárak jelentős erőfeszítéseket tettek az ezen csoportoknak nyújtott szolgáltatások javítására: megfelelő olvasmányok (pl. nagyformátumú, egyszerű nyelvezetű, vakírással írt könyvek) és olvasási segédeszközök (pl. lupe,

nagyítókészülék, számítógép, könyvtartó és -lapozó) rendelkezésre bocsátásával.

További lépésekre van szükség: elsősorban az épületekben a meglévő kedvezőtlen megoldások felszámolására; kölcsönzési könnyítések (hosszabb határidő, házhoz szállítás stb.); az érintettek számára megfelelő állomány beszerzésére; a hangos könyvtárak, a népkönyvtárak és a bibliobuszok szolgáltatásainak népszerűsítésére; a könyvtárosok számára megfelelő munkaeszközök (ajánló bibliográfiák és központi katalógusok) összeállítására.

(Autoref. alapján)

Lásd még 187

TÁJÉKOZTATÁSI RENDSZEREK

Hálózatok, regionális rendszerek

Lásd 280-281

Vezetési tájékoztatás

91/252

CULLEN, Rowena: A model of a management information system for library and information service managers = Int.J.Inf.Lib.R. 2.vol. 1990. 1.no. 23-34.p. Bibliogr. 15 tétel.

Vezetési információs rendszermodell könyvtárak számára

Modellálás; Tájékoztatási rendszer -vezetéstudomány; Vezetők tájékoztatása

A cikk közread egy könyvtárak számára készült vezetési információs rendszermodellt (Management Information System, MIS). A modellt

egy folyamatábrán szemlélteti, a szöveg pedig elmagyarázza a használt elveket és fogalmakat. A modell a könyvtári szervezetre alapszik, és integrálja a stratégiai tervezést, költségvetést, teljesítményértékelést és döntéselőkészítést. A mindezekhez szükséges információkat a számítógépes könyvtári rendszerből letöltött adatokból nyerik. A szerző szerint a könyvtári számítógépes rendszerekben meglévő adatok miatt a könyvtárak különösen alkalmasak jól működő vezetési tájékoztatási rendszerek kifejlesztésére, ezért a fejlesztés csak jobb elméleti alapozás, jobb modellek kérdése.

(Autoref. alapján)

Orvostudományi tájékoztatás

91/253

CISAŘ, Jaroslav – JANUROVÁ, Alena: Videoinformace na ministerstvu zdravotnictví ČR = Česk.Inform. 32.roč. 1990. 12.no. 365-367.p.

Res. angol, francia, német és orosz nyelven.

Videotájékoztatás a Cseh Köztársaság Egészségügyi Minisztériumában

Szolgáltatások; Tájékoztatás -orvostudományi; Videokazetta

A cikk egy új információs szolgáltatásról tájékoztat, amely a prágai Egészségügyi Tájékoztatási intézet két részlegének (a kutatási főosztály és a cseh egészségügyi minisztérium tudományos tájékoztatási részlege) együttműködése eredményeként jött létre. A szolgáltatás alapja a VIDEODAT nevű adatbázis, amely lehetővé teszi orvosi és egészségügyi témájú videodokumentumok kölcsönzését. A cikk ismerteti a használói videoberendezést, a dokumentumok beszerzését, szolgáltatását, a munkaszervezést, és értékeli a szolgáltatás tapasztalatait.

(Autoref.)

Lásd még 261

Könyvtártudományi, informatikai tájékoztatás

91/254

CALVERT, Philip J.: Library literature in New Zealand: a critique = N.Z.Lib. 46.vol. 1990. 7/8.no. 19-21.p. Bibliogr. 9 tétel.

Könyvtártudományi szakirodalom Új-Zélandon – kritikai észrevételek

Könyvtártudományi szakirodalom

Egy szakterület tudásanyaga állandóan bővül, ezért művelői számára elkerülhetetlen a szakirodalom rendszeres tanulmányozása. A megjelenő publikációk mennyisége és színvonala befolyásolja a szakma presztízsének alakulását.

A cikk szerzője, a wellingtoni Victoria Egyetem Könyvtártudományi és informatikai tanszékének tanára, a könyvtártudományi szakirodalom megjelenését vizsgálja Új-Zélandon. A piac felmérése alapján elemzi, hogy mennyire elégték ki a szakma elvárásait, a könyvtárosok információs igényeit a megjelent publikációk.

Új-Zélandon a könyvtártudományi szakirodalom a könyvtáros egyesület, a különböző könyvtárosképző intézmények és az egyes könyvtárak gondozásában jelenik meg, kereskedelmi kiadás nincs. Öt folyóiratot adnak ki (New Zealand Libraries, Library Life, Archifacts, Te Puna Mataurangai: the National Library of New Zealand Newsletter és School Library Review) valamint három rendszertelenül megjelenő sorozatot, főleg bibliográfiákat, egyetemek gondozásában. A legszélesebb olvasótábora az egyesület által kiadott *New Zealand Libraries* c. lapnak van. Elemzéséből kitűnik, hogy – bár sok érdekes és hasznos cikket közöl – kevés benne a tudományos igényű írás. A szerző véleménye szerint az angol mintát kellene követni. A New Zealand Libraries megfelelője Nagy-Britanniában a *Library Association Record*, a tudományos publikációk fórumaként pedig meg kellene alapítani a *Journal of Librarianship* párját. Annál is inkább lényegesnek tartaná ezt a lépést, mert a többi új-zélandi lap vagy sorozat sem karolta fel a könyvtártudományi kutatásokat, az igényes tanulmányokat. Az *Archifacts* a levéltárosok egyesületének lapja, jellegében az előbbi folyóirathoz

hasonlít, míg a többi lap friss információkat, rövid cikkeket közöl, gyakorlati tapasztalatokat ismertet.

A szerző szoros összefüggéseket lát a könyvtártudományi kutatások alacsony színvonala és a szűkös publikálási lehetőségek között. Kíváncsún tartaná a kiadás támogatását, mert ez jótékonyan hatna a kutatások kiszélesítésére, eredményeinek közzétételére, illetve inspirálná a tudományos értekezések megszületését is. Álláspontjának alátámasztására az angol helyzeti idézi, ahol „megszámlálhatatlan” könyvtári szakfolyóirat, sorozat él, és igen bőséges a szakkönyvkiadás is. Szerinte ez a követendő példa, amelytől a tudományos élet felpozíciója várható a könyvtárosok körében. Fontosnak tartja a nemzetközi információáramlásba való hatékonyabb bekapcsolódást, elsősorban Ausztrália jöhetne számításba, de megfelelő piackutatással bővíteni is lehetne a kört. Meggyőződése szerint a publikációk számbeli növekedését minőségi ugrás is követné, ami jótékonyan hatna a kutatási kedv alakulására és a szakmáról kialakult képre.

(Pappné Farkas Klára)

Közérdekű tájékoztatás

91/255

KEMPSON, Elaine: Rural community information services: guidelines for researching need, setting up services and evaluating performance = IFLA J. 16.vol. 1990. 4.no. 429-439.p.

Vidéki közhasznú tájékoztatói szolgáltatások: irányelvek a kutatáshoz, a szolgáltatások létrehozása és a működési hatékonyság értékelése

Irányelvek -könyvtári; Közérdekű tájékoztatás; Szolgáltatások

Az utóbbi években egyre jobban felismerik a fejlődő országok vidéki közösségeinek nyújtandó tájékoztatói szolgáltatások jelentőségét. Ez a tény az IFLA közkönyvtári szekcióját egy munkacsoport létrehozására indította, amely az 1987-es brightoni konferencián ült össze tanácskozássra.

E csoport egy projekt beindítását javasolta, amely előmozdítaná és támogatná az ilyen közhasznú információszolgáltatások kifejlesztését. A projekt első szakaszában irodalomkutatást végeztek a helyzetkép felmérésére és irányelvek kidolgozására. A cikk összefoglalja ezeket az irányelveket, a következő három fő területen: 1) a közösség igényeinek elemzése; 2) a megfelelő szolgáltatások létrehozása; 3) a szolgáltatás működésének ellenőrzése és értékelése.

(Autoref. alapján)

Üzleti (business) tájékoztatás

91/256

COOPER, Sue: Business intelligence – the corporate detective = N.Z.Libr. 46.vol. 1990. 7/8.no. 25-27.p.

Üzleti hírszerzés – a vállalati detektív

Információkeresési rendszer; Tájékoztató -közgazdasági; Üzemi szakkönyvtár

Az üzleti hírszerzés egy olyan elemző folyamat, amely a konkurencia helyzetére, teljesítményére, képességére és szándékaira vonatkozó nyers adatokat releváns, pontos és felhasználható ismeretté alakítja. Céljai a következők:

- a meglepetések elkerülése;
- a veszélyek és a kedvező alkalmak felismerése;
- jobb versenyhelyzet elérése rövidebb reakcióidő útján;
- a hosszú távú tervezés elősegítése;
- saját vállalatunk jobb megismerése.

A tájékoztatói rendszer megtervezésében és létrehozásában fontos szerepet játszhat a vállalati információs szolgálat vagy könyvtár, hiszen az információs szakemberek általános szakértelméhez tartozik az időszerű információk gyűjtése, csomagolása, tárolása és visszakeresése – mindezek a jártasságok az üzleti hírszerzésnek is lényeges részét képezik. Az információs szakember jól teszi, ha első lépésként felveszi a kapcsolatot a vállalat legfőbb vezetőjével, esetleg a marketing- vagy a termékigazgatóval, hogy megnyerje támogatásukat, de a munkát magát

sokszor jobb a cég kisebb egységeinek, osztályainak (esetleg egyéneknek) az információ-igény-felmérésével kezdeni, és a rendszert fokozatosan kiszélesíteni.

Az első feladat egy stratégiai terv készítése, amelyben meg kell határozni a vállalatunk tevékenységét, különös tekintettel a vevőkör, illetve a konkurrencia szempontjaira. Arra kell koncentrálni, hogy mik azok a tevékenységek, amelyekben a vállalatunknak ki kell emelkednie ahhoz, hogy sikeres legyen egy bizonyos üzletágban. A terv elkészítéséhez felhasználhatjuk Michael Porter elméletét, amely szerint a következő öt versenytényező határozza meg egy iparág sikerességét: a kereslet és a kínálat alkuereje, a létező és a potenciális versenytársak, valamint a mi termékeinket helyettesíteni képes termékek vagy szolgáltatások veszélye.

Ezután következik az információs „kihallgatás”, aminek során kérdőíves felmérést végzünk a cég kulcsembereivel, vezetőivel, hogy az üzleti hírszerzés különféle típusai közül – ezek ugyanis irányulhatnak a konkurrenciára, a piacra, a termékekre, a vevőkörre, a technológiára vagy a környezetre (jogi, gazdasági, kulturális kérdések stb.) – melyikre van szükségük, és melyikre nem. A megfelelő igények összegyűjtése utáni feladat magának az információs rendszernek a létrehozása, amelyben a szükséges információk kényelmesen tárolhatók és visszakereshetők. Ez négy szakaszból álljon: az igényinformációk szortírozása, egy manuális rendszer kifejlesztése, ennek áttétele számítógépi környezetre, majd a rendszer kifinomítása. Ez a munka két-három évet is igénybe vehet. A rendszer kiépítése nyomán az információs szakember előtt álló fő feladat a rendszeres hírszerző tájékoztatás külső adatbázisokból és saját, nyomtatott forrásaiból, az információk könnyen „fogyasztható” formába való csomagolása és eljuttatása az érdekeltekhez.

(Novák István)

Lásd még 260

VEZETÉS, IRÁNYÍTÁS

Tervezés

Lásd 225

Munka- és rendszerszervezés

91/257

JAMES, Stuart [ed.]: Measuring library performance = Libr.Rev. 39.vol. 1990. 5.no. 7-57.p.

A könyvtári munka hatékonyságának mérése. (Tematikus szám, 4 cikk.)

Egyetemi könyvtár; Hatékonyság; Közművelődési könyvtár; Mozgókönyvtár

A tematikus szám első cikke a teljesítmény-mutatók természetét, használatát és korlátait, valamint a könyvtári és tájékoztatási szolgáltatásban való alkalmazásukat tárgyalja. A következő tanulmány a brit közművelődési könyvtárakkal foglalkozik, és beszámol egy felmérésről, amely a skóciai közkönyvtárakban használt teljesítmény-mutatók használatát vizsgálta a tervezés, költségvetés és értékelés során. A harmadik cikk a műszaki egyetemi könyvtárak teljesítmény-mutatóinak kifejlődését tekinti át, ismerteti azokat a könyvtári tevékenységeket, amelyekre teljesítménymérést lehet alapozni, és hat mutatót határoz meg. Az utolsó tanulmány a Leicestershire Libraries gyermekek részére történő bibliobusz-szolgáltatásának értékelésével foglalkozik.

91/258

MOORE, May M.: Compact disk indexing and its effects on activities in an academic library = J.Acad.Libariansh. 16.vol. 1990. 5.no. 291-295.p. Bibliogr.

Kompakt lemezen kiadott referáló lapok beszerzésének hatása egy egyetemi könyvtár különféle munkafolyamataira